

Ocena walorów przyrodniczych i antropogenicznych dla planowania ekorozwoju obszarów wiejskich

JAN FALKOWSKI

Uniwersytet im. M. Kopernika w Toruniu

Planowanie ekorozwoju obszarów wiejskich polega na dążeniu do:

- 1 - zgodności charakteru i struktury zagospodarowania przestrzennego z cechami i walorami środowiska przyrodniczego,
- 2 - zgodności poziomu i intensywności zagospodarowania z naturalną chłonnością środowiska i jego odpornością na degradację,
- 3 - eksponowania wartości i walorów krajobrazowych środowiska i ich zharmonizowania z zagospodarowaniem w jeden krajobraz kulturowy,
- 4 - tworzenia warunków przestrzennych zapewniających ścisłą ochronę unikalnych wartości i walorów środowiska przyrodniczego i antropogenicznego,
- 5 - tworzenia warunków przestrzennych umożliwiających odzyskanie utraconej równowagi ekologicznej.

Jednym z kierunków prawidłowego planowania przestrzennego obszarów wiejskich jest waloryzacja ekologiczna. W ogólnym sensie oznacza ona wartościowanie środowiska przyrodniczego i antropogenicznego na potrzeby ekorozwoju obszarów wiejskich tj. zagospodarowania osadniczo-ekologicznego, leśno-ekologicznego, rekreacyjno-ekologicznego, rolno-ekologicznego i przemysłowo-ekologicznego.

Waloryzacja wskazuje na te cechy i walory środowiska przyrodniczego i antropogenicznego, które są najbardziej korzystne z punktu widzenia danego rodzaju zagospodarowania. Przedsta-

wia także te uwarunkowania środowiska, które są mniej korzystne, a nawet konfliktowe, z punktu widzenia ekorozwoju. Do zakresu planowania ekorozwoju należy nie tylko wyróżnianie obszarów o najkorzystniejszych walorach środowiska przyrodniczego i antropogenicznego, lecz także społeczna, ekonomiczna i przestrzenna zasadność likwidacji sytuacji konfliktowych na obszarach wiejskich.

Dotychczasowe opracowania dotyczące waloryzacji środowiska na potrzeby ekorozwoju, jak słusznie zauważają Kassenberg i Rolewicz [2] cechuje podejście opisowe i hasłowe, a często także tylko techniczne podejście do zagadnienia. Brak jest zarówno ujęć analitycznych, oraz opracowań syntetycznych. W tym opracowaniu autor przedstawia próbę waloryzacji opartą na wszechstronnych kryteriach dotyczących zarówno środowiska przyrodniczego, jak i antropogenicznego. W pięciostopniowej waloryzacji wyróżnia się walory środowisk /przyrodniczego i antropogenicznego/ od wybitnie korzystnych /klasa I - 5 pkt./ przez średnio korzystne /klasa II - 3 pkt./, mało korzystne /klasa III - 1 pkt./, niekorzystne /klasa IV - 0 pkt./ aż po konfliktowe /klasa V - -5 pkt./ . Ocena punktowa poszczególnych cech środowisk podlega sumowaniu.

Punktem wyjścia dla poszczególnych waloryzacji w zakresie ekorozwoju zagospodarowania osadniczego /rezydencjalnego/, leśnego, rekreacyjnego, rolniczego i przemysłowego /jako form dominujących w zagospodarowaniu obszarów wiejskich/ było określenie podstawowych cech środowiska przyrodniczego i antropogenicznego /schemat 1/.

Próba waloryzacji ekorozwoju 5 form zagospodarowania obszarów wiejskich została przedstawiono ilościowo i jakościowo. Waloryzacja jakościowa charakteryzuje poszczególne cechy /walory/ środowiska przyrodniczego, natomiast waloryzacja ilościowa wzbogaca cechy środowiska antropogenicznego /np. uwzględniając odpowiednie przedziały zajmowane przez tereny użytków rolnych i leśnych lub pojemność rekreacyjną terenu/.

Powyższa waloryzacja /wielozadaniowa i wieloaspektowa wymaga zebrania różnego typu informacji opisowych, statystycznych i kartograficznych, ich integracji w kontekście przestrzennym i czasowym. W pięciostopniowym systemie waloryzacji istotne

Waloryzacja osadniczo-ekologiczna obszarów wiejskich

Cel: zdrowe warunki zamieszkania

Forma: zagospodarowanie osadnicze (w tym rezydencjalne)

Rodzaj środowiska	Cechy środowiska	Kryteria dla klas waloryzacji w punktach									
		Kl. I. walory wybitnie korzystne	Pkt	Kl. II. walory średnio korzystne	Pkt	Kl. III. walory mało korzystne	Pkt	Kl. IV. warunki niekorzystne	Pkt	Kl. V. warunki konfliktowe	Pkt
Środowisko przyrodnicze	położenie geograficzne	peryferyjne	5	częściwo peryferyjne	3	podmiejskie	1	na obszarach zurbanizowanych	0	na obszarach zurbanizowanych i uprzemysłowionych	-5
	rzeźba terenu	urozmaicona, jednorodna geotech.	5	urozmaicona niejednorodna geotechn.	3	monotonna, płaska lub kotlinowata	1	zbyt silne spadki pow. 15%	0	zdegradowana, bezodpływowa, niejednorodna geotechnicznie	-5
	klimat	bioklimat zdrowotny cały rok	5	bioklimat zdrowotny okresowo	3	nadmiernie suchy lub nadmiernie wilgotny	1	krótki okres weget. duże zachmurzenie, małe nasłonecznienie	0	powietrze skażone inwersja klimatyczna	-5
	warunki wodne	reżim infiltracyjno-spływowy, wody kl. I	5	reżim j.o., wody kl. I-III	3	reżim infiltracyjny lub spływowy, wody kl. III	1	duże lub małe zasoby wód w kl. NON	0	zasoby wodne wykorzystane w innych celach	-5
	gleby	głównie lekkie, kl. V i VI	5	lekkie i średnie, kl. IVb i V	3	średnie i ciężkie, kl. III i IV	1	skaliste lub torfowo-murszaste	0	żyzne i urodzajne, kl. I i II	-5
	surowce mineralne	brak	5	niewielkie lecz nie nadające się do eksploatacji	3	znaczne i nadające się do eksploatacji	1	znaczne i częściowo eksploatowane	0	znaczne i w całości eksploatowane, z długą prognozą	-5
	szata roślinna	zróżnicowana i elastyczna o walorach bioklimatycznych	5	mniej zróżnicowana i elastyczna	3	monotonna i mało elastyczna	1	wykazująca zaburzenia równowagi biocenotycznej	0	zdegradowana lub wykorzystana w innych celach	-5
	świat zwierzęcy	pełny, zróżnicowany i ekotwórczy	5	mniej pełny i zróżnicowany	3	znacznie zubożony i monotony	1	wykazujący zaburzenia równowagi biocenotycznej	0	nadmiar pasożytów, drapieżników, szkodników zwierzęcych	-5
	krajobraz naturalny	harmonijny krajobraz ekotwórczy	5	mniej harmonijny i atrakcyjny	3	monotonny i ekologicznie zubożony	1	częściowo zdegradowany	0	całkowicie zdegradowany	-5
	razem		45		27		9		0		-45
Środowisko antropogeniczne	sieć osadnicza	rozproszona z zabudawkami kult. materialnej	5	skupiona	3	zwarta	1	częściowe bariery i progi rozwojowe	0	duże progi i bariery rozwojowe	-5
	tożsamość kulturowa	z bardzo dużą aktywnością proekologiczną	5	średnia aktywność proekologiczna	3	mała aktywność proekologiczna	1	brak aktywności i myślenia ekologicznego	0	działalność antyekologiczna	-5
	użytkowanie ziemi	przewaga terenów budowlanych i rekreacyjnych	5	znaczny wskaźnik terenów nadających się do zamieszkania	3	zróżnicowane formy użytkowania ziemi	1	zdecydowana przewaga użytkowania poza osadniczego	0	użytkowanie antyekologiczne (np. wysypiska, hałdy)	-5
	struktura własności i władania	uregulowane prawo rzeczowe i własność	5	niepełna regulacja prawna	3	uregulowania prawne w niewielkim procesie	1	brak regulacji prawnej	0	konflikty prawno-administracyjne	-5
	zagospodarowanie leśno-rekreacyjne	bezkonfliktowe 10-30% p.o.	5	Lo. 30-50% p.o.	3	pow. 50%	1	dominujące z zaburzoną równowagą ekologiczną	0	dominujące pow. 90%	-5
	zagospodarowanie rolnicze	rolnictwo biodynamiczne	5	rolnictwo mało intensywne	3	rolnictwo średnio intensywne	1	rolnictwo wysoko intensywne 50-90% u.r.	0	rolnictwo b. wysoko intensywne, produk. i towarowe pow. 90%	-5
	zagospodarowanie przemysłowe	brak	5	częściowe, proekologiczne	3	średnio intensywne	1	wysoko intensywne	0	bardzo wysoko intensywne	-5
	infrastruktura komunalna	pełna i sprawna	5	częściowa	3	nieznaczna	1	brak	0	zdeprawowana	-5
	krajobraz antropogeniczny	optymalny do zamieszkania	5	częściowo proekologiczny	3	mało harmonizujący z naturalnym	1	dysharmonijny	0	zdeprawowany i skażony antropogenicznie	-5
	razem		45		27		9		0		-45
ogółem		90		54		18		0		-90	

Objaśnienie: j.w. — jak wyżej
j.o. — jak obok

Waloryzacja rekreacyjno-ekologiczna obszarów wiejskich

Cel: zdrowy wypoczynek

Forma: zagospodarowanie rekreacyjne i uzdrowiskowe

Rodzaj środowiska	Cechy środowiska	Kryteria dla klas waloryzacji w punktach									
		Kl.I. walory wybitnie korzystne	Pkt	Kl. II. walory średnio korzystne	Pkt	Kl. III. walory mało korzystne	Pkt	Kl. IV. warunki niekorzystne	Pkt	Kl. V. warunki konfliktowe	Pkt
Środowisko przyrodnicze	położenie geograficzne	peryferyjne	5	częściowo peryferyjne	3	podmiejskie	1	na obszarach zurbanizowanych	0	na obszarach zurbanizowanych i uprzemysł.	-5
	rzeźba terenu	urozmaicona	5	mniej urozmaicona	3	monotonna	1	płaska lub kotlinowa	0	zdegradowana, bezodpływ.	-5
	klimat	bioklimat zdrowotny cały rok	5	bioklimat zdrowotny w sezonie wypoczynku	3	nadmiernie suchy lub wilgotny	1	normatywne zanieczyszczenie powietrza	0	ponad normatywne zanieczyszczenie powietrza	-5
	warunki wodne	znaczny udział zbiorników, cieków/wody kl. I	5	mniejsza jeziorność wody kl. I-III	3	niewielka jeziorność kl. III	1	brak zbiorników wodnych lub w kl. NONa	0	zbiorniki wodne w kl. NONb/b.silnie zdegrad.	-5
	gleby	lekkie, kl. V i VI	5	lekkie i średnie, kl. IVb i V	3	średnie i ciężkie kl. III i IV	1	skażone	0	żyźne i urodzajne kl. I i II	-5
	surowce mineralne	wody lecznicze, borowina, sól kamienna itp	5	j.o. występujące sporadycznie	3	brak leczniczych źródeł mineralnych	1	występowanie innych surowców mineralnych	0	znaczne i eksploatowane, z długą perspektywą	-5
	szata roślinna	zwarta, o właściwościach bioklimatycznych	5	mniej zróżnicowana, i elastyczna	3	monotonna i mało elastyczna	1	wykazująca zaburzenia równowagi biocenotyc.	0	zdegradowana lub wykorzystana w innych cel.	-5
	świat zwierzęcy	zróżnicowany, proekologiczny	5	mniej zróżnicowany i ekotwórczy	3	zubożony	1	ginący lub zanikający	0	zakłócający równowagę biologiczną	-5
	krajobraz naturalny	o b. dużych walorach uzdrowisk. i estetycz.	5	o średnich walorach uzdrowisk. i estetycz.	3	monotonny bez pozytywnych walorów	1	zaburzony ekologicznie	0	zdegradowany i skażony lub surowcowy	-5
	razem		45		27		9		0		-45
Środowisko antropogeniczne	sieć osadnicza	rozproszona z obiektami rekreacyj. uzdr.	5	skupiona	3	zwarta	1	zwarta, bez infrastruktury komunaln.	0	zwarta, z zabudową przemysł., komun., roln.	-5
	tożsamość kulturowa	aktywna działalność prorekreacyjno-uzdr.	5	średnia aktywność prorekreacyjna	3	mała aktywność prorekreacyjna	1	brak działalności prorekreacyjnej	0	działalność antyrekreacyjno-uzdrowisk.	-5
	użytkowanie ziemi	dominacja zwartej szaty leśnej i ter. pod w.	5	mniejszy udział lasów i jezior	3	niewielki udział terenów zielonych	1	brak terenów zielonych	0	wysoki udział użytków pozarekreacyjnych	-5
	struktura własności i władania	prawidłowa i uregulowana prawnie	5	mniej prawidłowa i uregulowana prawnie	3	nie uregulowana prawnie	1	nieprawidłowa i nieuregulowana prawnie	0	konflikty prawnoadministracyjne	-5
	zagospodarowanie leśno. - rekreacyjne	pełna symbioza	5	częściowa symbioza	3	mała symbioza	1	brak symbiozy	0	intensywne wykorzyst. przez gosp. leśną	-5
	zagospodarowanie rolnicze	rolnictwo biodynamiczne	5	rolnictwo mało intensywne	3	rolnictwo średnio intensywne	1	rolnictwo wysoko intensywne	0	rolnictwo b. wysoko intensywne	-5
	zagospodarowanie przemysłowe	brak	5	częściowo, proekologiczne	3	średnio intensywne	1	wysoko intensywne	0	b. wysoko intensywne	-5
	infrastruktura komunalna	pełna, sprawna i proekologiczna	5	częściowa	3	nieznaczna	1	brak	0	zdeprawowana	-5
	krajobraz antropogeniczny	całkowicie proekologiczny	5	częściowo proekologiczny	3	brak szczegółowych walorów uzdr. estet.	1	dysharmonijny	0	zdeprawowany i skażony antropogenicznie	-5
	razem		45		27		9		0		-45
ogółem		90		54		18		0		-90	

Rodzaj środowiska	Cechy środowiska	Kryteria dla klas waloryzacji w punktach									
		Kl.I. walory wybitnie korzystne	Pkt	Kl. II. walory średnio korzystne	Pkt	Kl. III. walory mało korzystne	Pkt	Kl. IV. warunki niekorzystne	Pkt	Kl. V. warunki konfliktowe	Pkt
Środowisko przyrodnicze	położenie geograficzne	peryferyjne	5	częściowo peryferyjne	3	podmiejskie	1	na obszarach zurbanizowanych	0	na obszarach silnie zurbaniz. i uprzemysł.	-5
	rzeźba terenu	bez znaczenia, z przewagą płaskiej	5	większe deniwelacje na dużej przestrzeni	3	silnie zróżnicowane	1	duże spadki teren	0	silnie zdegradowane	-5
	klimat	korzystny dla wegetacji wszystkich pięć.	5	średnio korzystny dla weget. wszystk. p.	3	nadmiernie suchy lub wilgotny	1	normatywnie zanieczyszczone powietrz.	0	ponad normatywnie zanieczyszczone pow.	-5
	warunki wodne	reżim infiltracyjno-spływowy, z wodą kl,I	5	j.o. z czystością wod kl. II – III.	3	przewaga reż. infiltr. lub spływowego	1	reżim wybitnie infiltracyjny	0	ponad normatywnie skażone	-5
	gleby	przepuszczalne ze znaczną pojemn. wodną	5	o nieco gorszej strukturze	3	przepuszczalne z małą pojemnością wodną	1	zasolone lub zakwaszone	0	zdegradowane i skażone	-5
	surowce mineralne	brak	5	występowanie sporadyczne	3	występowanie znaczne	1	znaczne i częściowo eksploatowane	0	znaczne i w całości eksploatowane z długą perspekt.	-5
	szata roślinna	zwarta, różnorodna, o walorach bioklimat. pow. 70% p.o.	5	mniej zwarta i różnorodna, zajmująca 50 – 70% p.o.	3	monokultura pon. 30% p.o.	1	o osłabionej odporności biologicznej	0	zdegradowana, skażona, pasożytnicza	-5
	świat zwierzęcy	bogaty, różnorodny, ekotwórczy	5	mniej bogaty i różnorodny	3	zubożony	1	ginący lub zanikający	0	zakłócający równowagę biologiczną	-5
	krajobraz naturalny	harmonijny krajobraz ekotwórczy	5	mniej harmonijny i zróżnicowany	3	bardziej monotony i zubożony	1	częściowo zdegradowany	0	całkowicie zdegradowany	-5
razem		45		27		9		0		-45	
Środowisko antropogeniczne	sieć osadnicza	brak lub nieznaczna	5	rozproszona	3	skupiona i zwarta	1	zwarta bez infrastruktury komunalnej	0	zwarta z zabudową przemysł., komun. roln.	-5
	tożsamość kulturowa	wysoka aktywność proekologiczna	5	średnia aktywność proekologiczna	3	mała aktywność proekologiczna	1	brak aktywności proekologicznej	0	działalność antyekologiczna	-5
	użytkowanie ziemi	zdecydowana dominacja lasu pow. 70% p.o.	5	przewaga terenów leśnych 50 – 70% p.o.	3	niewielki udział lasu, rozproszonego	1	dominacja użytkowania pozaleśnego	0	intensywne użytkowanie przemysł., komun., roln.	-5
	struktura własności i władania	prawidłowa i uregulowana prawnie	5	mniej prawidłowa i uregulowana prawnie	3	wadliwa, z niewielką regulacją prawną	1	wadliwa, bez regulacji prawnej	0	wyraźne konflikty org. prawne i administr.	-5
	zagospodarowanie leśno-rekreacyjne	pełna symbioza	5	znaczna symbioza	3	niewielka symbioza	1	brak symbiozy	0	konfliktowe zagospodarowanie rekreacyj.	-5
	zagospodarowanie rolnicze	rolnictwo biodynamiczne	5	rolnictwo mało intensywne	3	rolnictwo średnio intensywne	1	rolnictwo wysoko intensywne	0	rolnictwo b. wysoko intensywne, prod. towar.	-5
	zagospodarowanie przemysłowe	brak	5	częściowo, proekologiczne	3	średnie intensywne	1	wysoko intensywne	0	bardzo wysoko intensywne	-5
	infrastruktura komunalna	pełna i sprawna	5	częściowa	3	nieznaczna	1	brak	0	zdegradowana lub niesprawna	-5
	krajobraz antropogeniczny	proekologiczny, wodoci i glebochronny	5	częściowo uporządkowany i pielęgnowany	3	zubożały krajobraz leśny i chroniony	1	częściowo zdegradowany	0	silnie zdegradowany (pożary, kwaśne deszcze)	-5
	razem		45		27		9		0		-45
ogółem		90		54		18		0		-90	

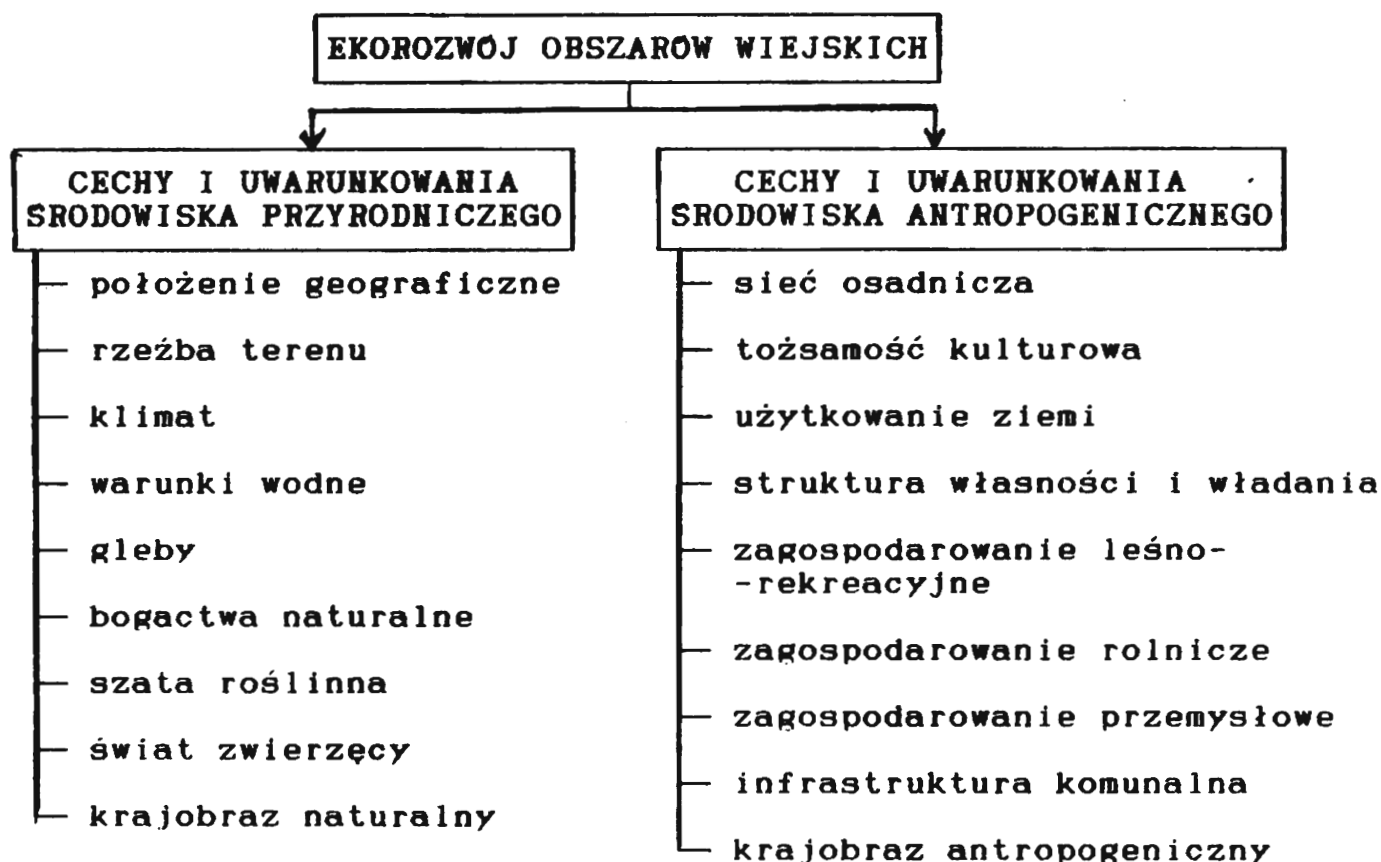
Cel: zdrowa żywność

Forma: zagospodarowanie rolnicze

Rodzaj środowiska	Cechy środowiska	Kryteria dla klas waloryzacji w punktach									
		Kl. I. walory wybitnie korzystne	Pkt	Kl. II. walory średnio korzystne	Pkt	Kl. III. walory mało korzystne	Pkt	Kl. IV. warunki niekorzystne	Pkt	Kl. V. warunki konfliktowe	Pkt
Środowisko przyrodnicze	położenie geograficzne	peryferyjne o wysokich walorach ekol.	5	częściowo peryferyjne o średnich wal. e.	3	podmiejskie	1	obszary zurbanizowane	0	obszary silnie zurbaniz. i uprzemysłowione	-5
	rzeźba terenu	płaskorówninna i lekko-falista	5	falista i pagórkowata	3	wzgórzowa	1	kotlinowata lub górską	0	z silnie rozwiniętą erozją i denudacją	-5
	klimat	optymalny dla rolnictwa ekologicz.	5	średnio pomyślny dla roln. ekolog.	3	krótki okres weget. niedobór opadów atm. lub nadmiar	1	zastoiska mrozowe, nagłe przymrozki, silne wiatry	0	negatywne konsekwencje w uprawach i hodowli	-5
	warunki wodne	reżim infiltracyjno-spływowy, sprawny system melioracji, kl. I.	5	reżim j.o., system melioracyjny w 50% potrzeb, wody kl. I-II	3	reżim infiltr. lub spływowy, wody kl. III	1	brak melioracji, wody w kl. NONa	0	melioracje zdewastowane wody w kl. NONb/fenole detergent.	-5
	gleby	czyste, kl. I-V o prawidłowej strukt.	5	j.o. o nieco gorszej strukturze	3	lekkie skażone kl. V-VI	1	znaczne zmęczenie środowiska glebowego	0	gleby zdegradowane zakwasz., zasoln., skaż.	-5
	surowce mineralne	zasoby dla rolnictwa gytia, torf, lub brak	5	częściowe zasoby pozarolnicze	3	większe zasoby niewykorzystane	1	znaczne zasoby częściowo eksploatowane	0	w całości eksploatowane także w perp.	-5
	szata roślinna	różnorodne zbiorowiska, system polowo-łąk.	5	ekosystem rolny j.o. mniej sprawny	3	ekosystem rolny częściowo zagrożony	1	ekosystem rolny silnie zagroż. (chwasty)	0	zniszczona przez inny rodzaj użytków	-5
	świat zwierzęcy	rozwój drobnoustroj. itp. usprw. syst. rol.	5	uboższy i mniej zróżnicowany	3	powodujący znaczne zubożenie biocenozy	1	znaczny udział szkodników	0	wybitna przewaga drobnoustrojów chorobotw.	-5
	krajobraz naturalny	predysponowany dla rolnictwa ekologicz.	5	j.o. ale mniej korzystnych walorach	3	zubożony ekologicznie	1	zagrożony ekologicznie	0	o predyspozycjach pozaroln. i zdegrad.	-5
razem		45		27		9		0		-45	
Środowisko antropogeniczne	sieć osadnicza	rozproszona	5	skupiona	3	zwarta	1	zwarta, bez odp. infrastr. komunaln.	0	zwarta, z dominacją osadcz. przem. kom. usł.	-5
	tożsamość kulturowa	wysoka aktywność proekologiczna	5	średnia aktywność proekologiczna	3	mała aktywność proekologiczna	1	braka aktywności proekologicznej	0	ożywiona działalność antyekologiczna	-5
	użytkowanie ziemi	wybitnie rolnicze u.r. pow. 90% p.o.	5	dominacja użytkowania roln. 50-70% p.o.	3	nieznaczny udział u.r. w strukturze	1	użytki rolne skażone	0	dominacja pozarolniczego użytk. ziemi	-5
	struktura własności i władania	prawidłowa i uregulowana prawnie	5	mniej prawidłowa i nieuregulowana prawnie	3	nieprawidłowa, brak proc. scalania. układy pól niedost. do pot.	1	brak regulacji organiz.-prawnej	0	konflikty organizacyjno-prawno-administracyjne	-5
	zagospodarowanie leśno-rekreacyjne	w pełnej symbiozie	5	w znacznej symbiozie	3	niewielka symbioza	1	brak symbiozy	0	w konflikcie do zagospodarowania roln.	-5
	zagospodarowanie rolnicze	w całości proekologicz.	5	w znacznej części proekologiczne	3	w niewielkiej części proekologiczne	1	rolnictwo intens. część skażone	0	brak lub niewielki udział roln. zdegr.	-5
	zagospodarowanie przemysłowe	brak lub proekologiczne	5	w znacznej symbiozie np. przemysł. spożyw.	3	w niewielkiej symbiozie przem. intensyw.	1	przemysł intensywny	0	przemysł intensywny degrad. środowisko	-5
	infrastruktura komunalna	pełna i sprawna proekologiczna	5	częściowa	3	nieznaczna	1	brak	0	zdewastowana lub niesprawna	-5
	krajobraz antropogeniczny	optymalny dla produkcji zdrowej żywności	5	częściowo proekologiczny	3	zubożony ekologicznie	1	częściowo skażony	0	znacznie zdegradowany	-5
	razem		45		27		9		0		-45
ogółem		90		54		18		0		-90	

Waloryzacja przemysłowo-ekologiczna obszarów wiejskich
 Cel: czyste środowisko i racjonalna gospodarka surowcami
 Forma: zagospodarowanie przemysłowe

Rodzaj środowiska	Cechy środowiska	Kryteria dla klas waloryzacji w punktach									
		Kl.I. walory wybitnie korzystne	Pkt	Kl. II. walory średnio korzystne	Pkt	Kl. III. walory mało korzystne	Pkt	Kl. IV. warunki niekorzystne	Pkt	Kl. V. warunki konfliktowe	Pkt
Środowisko przyrodnicze	położenie geograficzne	peryferyjne, rozproszone	5	częściowo peryfer. i rozproszone	3	podmiejskie	1	na obszarach zurb. z większą koncentracją	0	na obszarach silnie zurb. o dużej konc.	-5
	rzeźba terenu	od płaskiej-równiny do wyżynnej	5	zbyt silnie zróżnicowana	3	duże zróżnicowanie na niewielkiej przestrz.	1	górska i kotlinna	0	silnie zdegradowana	-5
	klimat	czyste powietrze	5	warunki dobrego przewietrzenia	3	częściowo zanieczyszczone powiet.	1	znacznie zanieczyszczenie powietrza	0	ponad normatywne zanieczyszczenie	-5
	warunki wodne	duże zasoby kl.I	5	średnie zasoby kl. I-III	3	małe zasoby kl. III i NONa	1	brak zasobów lub wszystkie w kl. NONa	0	zasoby skażone w klasie NONb	-5
	gleby	słabe, głównie w kl. VI	5	nieco lepsze kl. IVb i V	3	dobrze, kl. III-IV	1	b.dobre kl. I i II	0	j.o. w intensywnym wykorzyst. rolniczym	-5
	surowce mineralne	znaczne zasoby zwł. odnawialnych	5	średnie zasoby	3	małe zasoby lub trudne warunki eksploat.	1	brak zasobów odnawialnych	0	znaczne, ale bez możliwości eksploat.	-5
	szata roślinna	różnorodna o właściwościach bioklimat.	5	mniej różnorodna rozproszona	3	j.o.ale b. zwarta	1	zwarta szata roślin.	0	wykorzystana jako np. rezerwat przyrodn.	-5
	świat zwierzęcy	brak, jedynie w procesach technol.	5	jedynie w procesach technolog./drobnou.	3	duży udział destruantów	1	dominacja destruantów	0	zakłócający równowagę ekologiczną	-5
	krajobraz naturalny	proekologiczny-przemysłowy/harmonijny	5	mniej harmonijny	3	mało zasobny	1	destrukcyjny	0	zdegradowany	-5
	razem		45		27		9		0		-45
Środowisko antropogeniczne	sieć osadnicza	rozproszona	5	skupiona	3	zwarta częściowo	1	zwarta całkowicie	0	zwarta z przemysłem uciążliwym	-5
	tożsamość kulturowa	wysoka aktywność proekologiczna	5	średnia aktywność proekologiczna	3	mała aktywność proekologiczna	1	brak aktywności proekologicznej	0	działalność antyekologiczna	-5
	użytkowanie ziemi	korzystna struktura dla przem. i infr. tech.	5	znaczny udział terenów przemysłowych	3	niewielki udział terenów przem.	1	brak terenów dla przemysłu	0	warunki do preferowania teren. pozaprzem.	-5
	struktura własności i władania	prawidłowa i uregul. prawnie	5	mniej prawidłowa i uregulowana prawnie	3	wadliwa z regulacją prawną	1	wadliwa pod względem organiz. prawnym	0	preferująca niekorzystne rozwiązania dla przem.	-5
	zagospodarowanie leśno-rekreacyjne	w pełnej symbiozie z przemysłem	5	znaczna symbioza	3	mała symbioza	1	brak symbiozy	0	w konflikcie do zagosp. przemysłowego	-5
	zagospodarowanie rolnicze	j.w.	5	j.w.	3	j.w.	1	j.w.	0	j.w.	-5
	zagospodarowanie przemysłowe	oparte na czystych technologiach	5	częściowo oparte na techn. bezodpadowej	3	z niewielką utylizacją odpadów	1	ze szkodliwą emisją gazów, pyłów, ścieków	0	oparte na techn. odp. skażonych/promien.	-5
	infrastruktura komunalna	pełna i proekologiczna	5	częściowa	3	nieznaczna	1	brak	0	niesprawna	-5
	krajobraz antropogeniczny	optymalny dla przemysłu ekologicznego	5	średnio korzystny	3	mało korzystny	1	niekorzystny, częściowo zdegradowany	0	skażony	-5
	razem		45		27		9		0		-45
ogółem		90		54		18		0		-90	

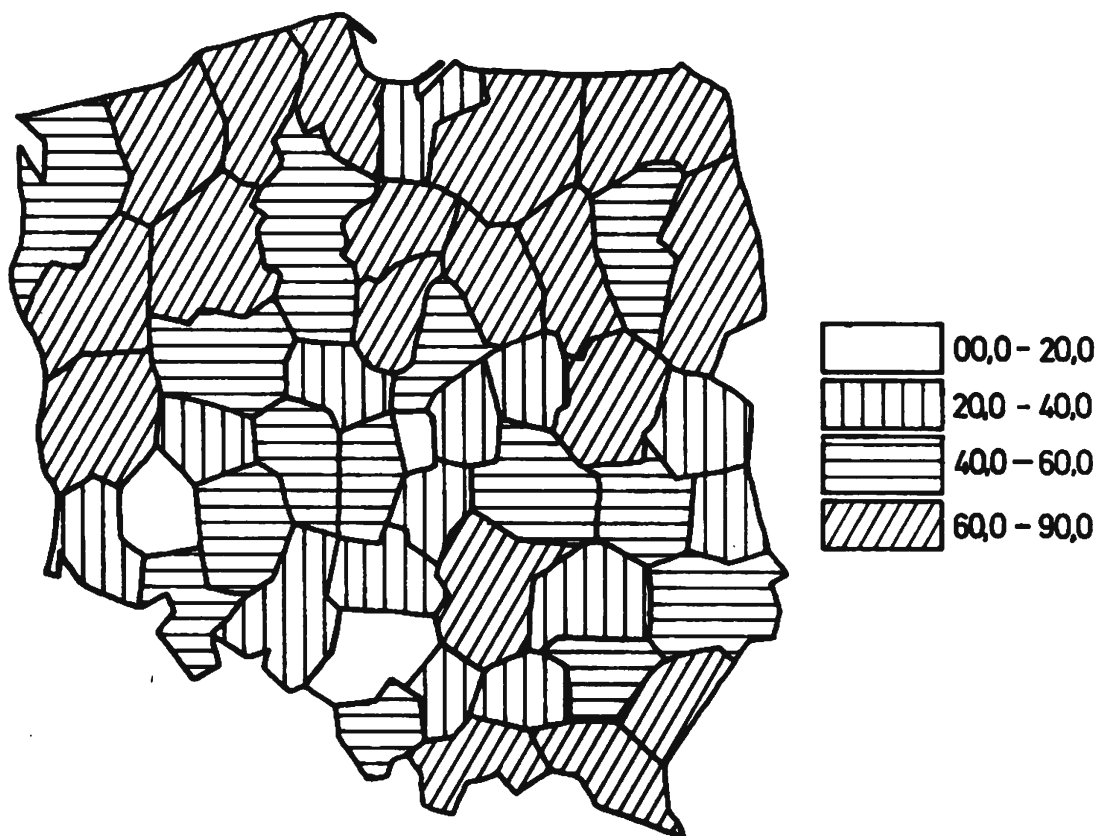

Schemat 1. Cechy i uwarunkowania środowiska przyrodniczego i antropogenicznego

jest wyróżnienie terenów o wybitnie korzystnych walorach ekorozwoju /czyli klasy I/, a następnie w procesie planowania przestrzennego i realizacji konkretnych działań urządzeniowo-rolnych, -leśnych, -rekreacyjnych itp. /systematyczne poszerzanie zakresu obszarowego terenów o najkorzystniejszych wartościach i walorach ekorozwoju osadnictwa, rolnictwa, gospodarki leśnej, rekreacji i gospodarki przemysłowej. Ważnym elementem tej waloryzacji jest zwrócenie uwagi na dalsze stopnie waloryzacji, a zwłaszcza uchwycenie możliwości przejścia z klasy I do II, oraz wyróżnienie terenów konfliktowych /problemowych/ z punktu widzenia ekorozwoju /klasa V/. W zależności od wielkości zajmowanego obszaru oraz skali oddziaływania tego terenu na pojedynczego człowieka i całą grupę społeczną, muszą być podejmowane odpowiednie działania w kierunku stonowania lub likwidacji sytuacji konfliktowej.

Wielocechowa waloryzacja dla ekorozwoju obszarów wiejskich może być wykonana w skali jednostek gminnych, rejonowych /powiatowych/, wojewódzkich (rys. 2) i większych regionów geo-

graficzno-społecznych /np. Pomorza Gdańskiego, Warmii i Mazur, Wielkopolski, Pomorza Zachodniego/.

Rys. 1. Waloryzacja przyrodniczo-antropogeniczna województw dla ekorozwoju obszarów wiejskich

Literatura

1. Hopper A., Cymerman R., Nowak A.: Ocena i waloryzacja gruntów wiejskich, PWRiL, Warszawa, 1982.
2. Kassenberg A., Rolewicz Cz.: Przestrzenna diagnoza ochrony środowiska w Polsce, Studia KPZK, PAN, Warszawa, 89, 1985.
3. Kołodziejcki J. /red./: Planowanie przestrzenne jako narzędzie ochrony środowiska przyrodniczego, Biuletyn KPZK. PAN, Warszawa, 139, 1988.
4. Kozłowski S., Gospodarka a środowisko przyrodnicze PWN, Warszawa, 1991.
5. Sołowiej D., Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka, UAM, Poznań, 1987.